

Monica Isakstuen—Bijes

Koliko li samo nježnosti i brige ona mora pokazati kako bi očuvala zajedništvo u svojoj obitelji!

I, konačno, ništa od toga ne smije biti vrlina, već sklonost, inače bi cijelog čovječanstva ubrzo nestalo.

—JEAN-JACQUES ROUSSEAU, *Emile ili o odgoju*

Trebalo mi je samo nekoliko stvari, mlijeko i kobasica, kruh, sok, tjestenina, sredstvo za pranje posuđa, med. Kad sam došla do blagajne, red je bio dugačak i vidjelo se da su ljudi koji čekaju već živčani, bilo bi sasvim normalno da se i ja priključim i uzdišem dok se red pomiče puževim korakom. Ali pomislila sam: Kako to pomaže? Želim li biti jedna od tih ljudi koji samo cendraju i kolutaju očima, koji dašću ljudima ispred sebe za vratom, želim li biti toliko nekulturna? Djevojka na blagajni pokušavala je držati slušalicu između ramena i obraza, Halo, može li mi netko doći pomoći, puno ljudi čeka, dok su stvari samo nadirale prema njoj. Uskoro će otvoriti još blagajni, rekla je glasno. Žena iza mene počela se žaliti, što oni misle, da imamo vremena cijeli dan ovdje stajati? U tom je trenutku brzim koracima stigao tamnokosi mladić i provukao se između pregrade i pregradnog zida i sjeo na blagajnu broj dva. Brzo sam krenula tamo, podigla košaru i prebacila svoje stvari na praznu traku. Tako dakle? rekla je žena iza mene. Znači sad tu čekate? Okrenula sam se. Molim? Bila je niža od mene, i mršavija, ne moram se bojati. Samo pitam, rekla je i pokazala na drugi red, jer sad tu stojite. Zar se stvarno želi svađati oko

toga? Nisam odgovorila, ali sam bacila pogled na sadržaj njene košare, gazirano piće i kruh i gotova jela i sve takva nekakva nezdrava hrana. Dok sam stavljala svoje stvari na traku, probadala me pogledom, brzo sam ih prebacivala, da budem što prije gotova. A onda je odjednom spustila svoju košaru na pod, ravno na moju nogu. Hej! rekla sam, pazite malo gdje stavljate svoje stvari! Molim? rekla je glasnim, promuklim glasom, što hoćete reći? i ja sam odmah sve požalila, jer to je i htjela, svađati se. Ma ništa, sve je u redu, smirite se. Bijesno je buljila u mene. I dvije vrećice, rekla sam mladiću na blagajni, podigao je moj tetrapak mlijeka, skener je zapištao. Kimnuo je, spustio tetrapak na traku, nastavio dalje. Krajičkom oka vidjela sam kako su joj se usta ponovno otvorila i tirada se nastavila, vi ste baš *šarmantna i elokventna* žena, jedna od onih koje samo blebeću i tako dobiju sve što žele, jednima se smiješe i ulizuju i pristojno ih pozdravljaju, dok se prema drugima odvratno ponašaju. Gledala sam blagajnika u nadi da će se umiješati i reći da se ne može tako obraćati drugim kupcima u njegovoj trgovini, ali nije se umiješao, nije ništa rekao. Bila je tako ljuta. Ne zaboravi da si mlađa i da brže trčiš, pomislila sam. Konačno sam platila i požurila na kraj trake da skupim svoje stvari i bacala poglede prema drugim kupcima u nadi da će netko biti na mojoj strani, sad će netko zakolutati očima i nasmiješiti se, eto, što se može. Ali ona očito nije htjela da se izvučem, iako je sada na nju došao red na blagajni, Recite mi, nastavila je, zar tako razgovarate s ljudima? Ponašate li se tako prema svojoj djeci? Pokazala sam na svoje stopalo. Boli me, promrmljala sam. Molim? rekla je, Nisam čula? Bacili ste svoju košaru meni na nogu, rekla sam, jako me boli. A je li, rekla

je. A ne vidite koliko MENE boli? Pokazala je na svoje noge, *možda* je položaj nogu bio nekako čudan, nisam sigurna, je li možda bolesna, a da to nisam primijetila? Oprostite, rekla sam. Da, da, rekla je. Tako već može. Hvala lijepa. Kimnula sam. Mrzim je, mrzim je, mrzim je. Ponovno sam pokušavala uhvatiti pogled drugih kupaca. Zar ne vide čemu sam ovdje izložena? Žena je luda, užasna, a danas sam ja njena nevinna žrtva. Zar nema nikakve solidarnosti na ovom usranom mjestu? Krenula sam prema vratima, bila sam tako ljuta, ne zaslužuje da se izvuče s takvim ponašanjem, tako tretirati ljude, s toliko mržnje i potpuno uvjereni da je u pravu. Mogla sam se kladiti da neće nikad odustati, jednostavno je takva. Što više budem pričala i objašnjavala, bit će sve više ljuta. Taj bijes koji ključa u njoj, iracionalan i divlji i nezaustavljiv.

Osjetila sam vrtoglavicu. Morala sam odložiti vrećice na tlo i čučnuti usred parkinga i tako sam čučala i žmirila i pokušavala smiriti disanje. Automobili su parkirali, mopedi kretali, galebovi kričali, jedan je helikopter preletio preko neba, koncentriraj se, koncentriraj se, diši – diši, kola hitne pomoći tulila su u daljini, ili policija, još bolje, kad bi barem došli po mene. Predajem se. Jeste li dobro? pitao je jedan glas. Odmahnula sam glavom. Da nekoga pozovem? Ne, hvala.

Što ako sam u krivu. Što ako sam ja problem, a ne ona. Što ako se tamo ustvari dogodilo nešto drugo, što ako bi se tu scenu moglo protumačiti na razne načine, što ako sam takva kakvom me opisala. Da se smiješim kad je to potrebno ili se odvratno ponašam prema ljudima koji mi se nađu na putu. Kako se obraćam ljudima? Kakva sam prema svojoj djeci? Kakva sam ja, ustvari, osoba?

Tako je lako reći sam sebi kad se probudiš: Danas neću pušiti, neću psovati, kretat ću se gracilnije, neću jesti šećer, ni ništa masno, danas ću biti nasmiješena, staviti grožđe u kutijice za užinu, pozdravljati nepoznate ljude, biti velikuđušna, danas ću koncentrirano raditi i biti dobra partnerica, poštena osoba koja održava red u ormarićima, usisava, plaća račune, brižna osoba koja svako dijete zagrlji poslije večere i pita ih kako su proveli dan. Kako vam je prošao dan. Što ste radili. S kime ste se igrali. Kamo ste išli. Jeste li se dobro zabavili. Što ste imali za ručak. Jeste li bili vani. HEJ! Jel' me slušate kad govorim?!

Tako je lako reći sam sebi kad legneš u krevet: Sutra ću biti strpljivija. Opuštenija i bolja. Neću se razljutiti kad ne rade što ja hoću.

Rekla sam liječniku da se budim tužna i da liježem na spavanje tužna i da stalno plačem. Imam osjećaj kao da sam se izgubila, rekla sam. Sve što sam mislila da znam o sebi se raspalo. Ras...pa...lo... tipka liječnik dok bulji u kompjutor. Koliko djece imate i koliko su stara? pitao me. Troje, skoro četiri godine i osam, rekla sam. A tako. A treće? pitao je, okrenut prema kompjutoru. Ne, rekla sam, dvoje imaju skoro četiri godine. Polako se dokotrljao na stolici do mene. I mislite da je čudno što ste iscrpljeni? rekao je. Znam što ćete reći, rekla sam, da je normalno biti iscrpljen i nemati snage kad imate malu djecu, pogotovo ako imate blizance, ali ovo je nešto drugo. Kako? rekao je. Mračno, rekla sam. Nepredvidivo i samo buja. Razmišljate li o smrti? rekao je liječnik. Kimnula sam. Na primjer od raka ili u požaru, rekla sam. Ne o samoubojstvu. Prevelika sam kukavica za to. Dugo me gledao, a onda se polako okotrljao natrag do kompjutera. Mislim da bismo vas trebali testirati za depresiju, rekao je i nazvao sestru i rekao da će mu s ovom pacijenticom trebati malo duže vremena nego što je predviđeno.

Recimo da je moguće sve vratiti na početak. Da te mogu ponovno upoznati, na ulici ili na nekoj večeri ili na zabavi, kasno navečer, u nekom vrtu. U vrtu bi bilo najjednostavnije. Lako bih mogla započeti razgovor s tobom, primjerice mogla bih ponijeti svoju čašu s vinom i stati pored tebe i promatrati to što promatraš, drvo smokve, a kad podigneš pogled i ugledaš me, niti jedan dio mog tijela ne bi bio nesiguran, i mogla bih te pitati, smireno i prijateljski, nije li nevjerojatno da takve fantastične biljke mogu cvjetati i donositi plodove na ovom dijelu zemaljske kugle, a kad bi odgovorio, vjerojatno u detalje o klimatskim promjenama zbog kojih je moguće da tropske biljke mogu preživjeti u očito arktičkoj klimi, koje bismo prednosti ipak trebali iskoristiti na putu prema propasti, onda bih nastavila. Čekala sam te, rekla bih. I želim ti biti potpuno nova, žena koju je nemoguće odbiti. Dođi sa mnom, rekla bih. Sama sam kod kuće. A ti bi se nasmiješio i rekao mi da pričekam. Otišao bi po svoju jaknu i diskretno se oprostio s društvom. Vani bismo otvorili vrata svaki sa svoje strane taksija i sjeli unutra. I s te bi točke sve moglo početi ispočetka.

Ali kako čovjek zna da nešto počinje? Postoje li jasni trenutci koji podijele vrijeme na prije i poslije? *Sekunda kad sam došla na svijet. Prvi put kad me netko držao u naručju. Večer kad sam ubila žabu. Prvi put kad je netko rekao da sam lijepa. Jutro kad sam se pogledala u ogledalu i otkrila da imam sise. Noć kad je moja kći rođena. Prijepodne kad smo se upoznali. Jajašce koje je bilo spremno za oplodnju. Mlijeko koje je poteklo. Prva sijeda koju sam pronašla. Prvi put kad sam se izderala na svoje dijete. Prvi put kad sam ga udarila.*

Ne, čekaj. Zašto sam to rekla, da sam *udarila svoje dijete*? Jer trebala bih znati kako to zvuči, trebala bih osjetiti kako je to, reći tako nešto u prošlom vremenu, kao da se stvarno dogodilo? Nisam udarila svoje dijete. Zamahnula sam prema njemu ručnikom koji je bio mekan nakon pranja i promašila. Nisam mu slomila prste u vratnicama, cijeli su. Natečeni, ali cijeli.

Prvi put kad sam legla uz tebe, rasplakala sam se i plakala kako nikada prije ni poslije nisam plakala. Plakala sam jer te nisam ranije upoznala, plakala sam jer sam toliko stara, jer si toliko star, jer smo živjeli svojim nesavršenim životima i nismo znali jedno za drugo, plakala sam za godinama koje nikada nećemo moći nadoknaditi, plakala sam zbog onoga koji si bio bez mene, zbog one koja sam se bojala da ću postati s tobom. Tko se bojiš da ćeš postati sa mnom? rekao si i uhvatio mi lice među dlanove. Ne znam, rekla sam. Možeš li biti malo konkretnija, rekao si. Bojim se da ovo ne izgubim, rekla sam. Ovo što sam *sada*, u početku, da će ono dobro u meni nestati. Zašto bi nestalo? rekao si.

Nisam udarila svoje dijete. Jedno je lupiti nekoga mekim ručnikom, a drugo stvarno udariti. Lezi i ne miči se, rekla sam mu toliko puta, zažmiri, i to sam mu rekla, kasno je. Moraš spavati. Ne. Svejedno je ustao. Svejedno je otišao do vrata. Dala sam mu već mnogo šansi, uvijek im dajem mnogo šansi, sad kad je mama bila dobra, kažem tada, sada mi morate pokazati kako i vi možete biti dobri. Zajedno možemo sve. Dakle: budite dobri. Dobro, mama, kažu tada. Dobro, dobro, dobro. Dobro. Ali nije dovoljno samo reći, treba i učiniti. Treba pokazati. Da **SLUŠAJU**. Dok odrasli, sa svoje strane, moraju jasno pokazati koja je razlika između neprihvatljivog i prihvatljivog ponašanja, treba mudro povući jasne granice. Pod time ne mislim odmah prijetiti posljedicama. Mislim odlučno pokazati, sad si otišao predaleko dušo, sada je dosta šale. Mami je sad stvarno dosta, i mama je samo čovjek.

Zašto ih tako čvrsto zgrabim. Zašto se toliko razljutim. Zašto se dogodi jedno pa drugo pa treće, a onda ono nemoguće. Želim biti blaga, sigurna, smirena. Hraniti ih, tješiti, brisati, nositi, gladiti, igrati se s njima, oprati ih, grliti, češljati, staviti na spavanje, zatvoriti vrata. Odakle dolazi taj moj glas i ti pokreti, ići, vući, tegliti, natezati, gurati, lupiti, podizati, bacati, razbiti, prijetiti, vikati, urlati – ne misliti, čvrsto držati, nadvladati, činiti – ne misliti. Koje to latentne reakcije postoje u mom tijelu? Tko me programirao i kako da se toga riješim?

Tako se bojim svojih ruku.